

Covid-19 Salgın Döneminde Ebeveyn Öğretmen Ailelerin Uzaktan Eğitim Deneyimlerinin Değerlendirilmesi¹

Meltem YALVAÇ², Necibe Damla ÖZDEMİR³

Öz

Çalışmanın amacı; Covid-19 salgın döneminde çocuğu olan öğretmen ailelerin uzaktan eğitim sürecinde geçirdikleri deneyimlerin değerlendirilmesini yapmak ve bu sürece dair öğretmen ve kendisi de ebeveyn olan ailelerin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, 2020/2021 eğitim-öğretim yılı Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı’nda görev yapan dokuz kadın dokuz erkek olmak üzere toplam 18 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerle görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Covid-19 pandemisi döneminde çocuklu öğretmen ailelerin, uzaktan eğitim sürecinde, ebeveyn rolleri, mesleki performansları, aile içi iletişimleri gibi birçok yönden olumlu ve olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlardan hareketle öğretmen ve çocuklu ailelerin uzaktan eğitim sürecinde, çocuklarının teknolojiden bir nebze olsun uzak kalmalarını sağlamak amacıyla dışarı çıkma esnekliği sağlanmalı, öğretmenlerin çalışma saatleri açısından okulların inisiyatifinde uygun şartlar oluşturulmalı gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, salgın, uzaktan eğitim, pandemi, öğretmen.

Evaluation of Distance Education Experiences of Parent Teacher Families during the Covid-19 Epidemic Period¹

Abstract

The aim of the study; to evaluate the experiences of teacher families who have children during the Covid-19 pandemic period during the distance education process and to determine the views of teachers and families who are parents themselves about this process. Phenomenology design, one of the qualitative research designs, was used in the research. The participants of the research consist of a total of 18 teachers, nine females and nine males, working in the Ministry of National Education in Turkey in the 2020/2021 academic year. Data were collected through interviews with teachers. According to the results of the research, it has been determined that during the Covid-19 pandemic, teacher families with children are affected positively and negatively in many ways, such as parental roles, professional performances, and family communications during the distance education process. Based on these results, suggestions such as teachers and families with children should be provided with the flexibility to go out in order to ensure that their children stay away from technology to some extent during the distance education process, and appropriate conditions should be created at the initiative of the schools in terms of working hours of teachers.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, epidemic, distance education, pandemic, teacher

Makale Geçmişi
Makale Türü
Önerilen Atf

Geliş: 25.11.2022
Araştırma Makalesi

Kabul: 30.12.2022

Yayın: 31.12.2022

Yalvaç, M. & Özdemir, N. D. (2022). Covid-19 salgın döneminde ebeveyn öğretmen ailelerin uzaktan eğitim deneyimlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Liderlikte Mükemmellik Arayışı Dergisi (ULMAD)*, 2(2), 15-24

¹ Bu çalışma 2. Uluslararası Eğitimde Mükemmellik Kongresi- IEXCEL 22 kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu yazar: Öğretmen, Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Malatya/Türkiye, bilenmeltem8844@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5966-1618

³ Öğretmen, Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Malatya/Türkiye, damlamumcuozdemir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1546-5340.

Giriş

Korona virusler (CoV), hayvanlarda ve insanlarda görülebilen soğuk algınlığı kaynaklı Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS-CoV) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS-CoV) benzeri bir hastalık grubudur. En son keşfedilen korona virüs Covid-19 ismiyle bilinmektedir. Bu virüs 2019 yılının aralık ayında Çin'in Wuhan eyaletinde deniz ürünlerinde ve hayvan pazarında ortaya çıkmıştır. Sonrasında Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer eyaletlerine ve tüm dünya ülkelerine yayılmaya devam etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) uluslararası bir toplum sağlığı problemi haline gelen bu durumu 30 Ocak 2020 tarihi itibarıyla salgın olarak ilan etmiştir. Daha sonra salgının 2020 Ocak ve Şubat aylarında İtalya, İspanya, İran'da hızla yayılmaya başladığı görülmektedir ki ABD'de de yoğun bir şekilde görülen Covid-19 tüm Dünya ülkelerine yayılmayı sürdürmüştür. Bu süreç devam ederken DSÖ tarafından 11 Şubat 2020 tarihinde, dünyada birden fazla ülkede veya kıtada, çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara genel olarak denildiği gibi Covid-19 salgınına da "pandemi" denilmiştir (İmamoğlu ve İmamoğlu, 2020: 743; TÜBA, 2020: 46).

Covid-19 olarak tanımlanan korona virüsün, küreselleşen dünyada sınırların daha ulaşılabilir ve insan hareketliliğinin daha yaygın olmasından ve en önemlisi de insanların metropollerde, dar alanlarda iç içe yaşamasından dolayı yayılması oldukça hızlı olmuştur (Alpago ve Alpago, 2020). Kısacası çeşitli sebeplerden dolayı önlenemeyen insan hareketliliği virüsün yayılma hızını arttırmış ve salgının küresel bir hâl almasına neden olmuştur. Kısa süreli olmayan bu salgın daha öncelerde yaşanan tüm salgınlar gibi toplumların eğitimi, kültürü, ekonomisi ve daha birçok alanda zorunlu olarak değişikliklere neden olmuştur (Davran, 2020).

Covid-19 salgınının başlamasından itibaren etkilenen sağlık, kültür, gıda, ekonomi, turizm gibi alanlardan bir tanesi de eğitimidir. Dünya genelinde eğitim anlamında alınan ilk tedbir, yüz yüze eğitime ara verilmesi olmuştur; fakat Covid-19 zaman içerisinde araştırılan bir virüs haline gelmiş ve bu durumun kısa süreli olmayacağı öngörülmüştür. Bunun üzerine eğitime ara vermek yerine eğitime uzaktan devam edilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır (Kurnaz ve Serçemeli, 2020) Değişen ve gelişen teknolojinin eğitim alanına dair birçok katkısı olmuştur. Uzaktan eğitimse bu katkılardan yararlanılarak yürütülen bir sistemdir (Çetin vd, 2004).

Uzatan eğitim, öğretme ve öğrenmeyi kapsamaktadır ve öğretme görevi öğretmen tarafından, öğrenme ise öğrenci tarafından gerçekleştirilir. Burada amaç ise gelişen ve değişen teknoloji sayesinde, eğitimi aksatabilecek durumları ortadan kaldırmak ve eğitimin yararına olacak sistemler aracılığıyla eğitim-öğretim imkanını bireylere sunmaktır (Haşiloğlu, Durak ve Arslan, 2020). Uzaktan eğitim ile birbirinden çok uzakta ve ayrı mekânlarda olan öğreten ve öğrenenler, yazılı ve sözlü olarak bilgilerini birbirleri ile paylaşabilmektedirler (İşman, 2008). Kısacası uzaktan eğitim, günümüz teknolojisinin eğitim alanında sağlamış olduğu bir imkândır. Uzaktan Eğitim, çeşitli eğitimsel yöntemler ve teknikler aracılığı ile zaman ve mekân ile bağlantılı sınırlamaları kaldırarak, eğitim faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayan, günümüzün popüler eğitim yaklaşımlarından birisidir. Öğrenci, videoları daha sonra kendisi izleyebilir ve bu da bize uzaktan eğitimin öğrencinin kendi kendine öğrenmesini desteklediğini göstermektedir. Ayrıca öğrenci ve öğretmen için zaman ve mekân gibi sınırlılıklar uzaktan eğitimle ortadan kalkmaktadır.

Ülkemizde pandemi sürecinde, eğitimde yaşanan gelişmelere bakıldığında, uzaktan eğitime geçildiği görülmektedir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı 2012'de oluşturduğu Eğitim Bilişim Ağı'nı (EBA) kullanmaya başlamıştır. EBA sayesinde öğrenen ve öğreten ders ile ilgili içeriklere, kaynaklara ulaşabilmektedir. Korona virüsün dünyada olduğu gibi ülkemizde de yayılmaya başlaması ile birlikte yüz yüze eğitime sınırlama getirilmiş ve eğitimin devamlılığını sağlamak için EBA kullanılarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Bir süre sonra EBA'nın içeriği geliştirilmiştir ve TRT EBA TV kanalı ile televizyonda da dersler anlatılmaya başlanmıştır. Bakanlık, gönüllü olan öğretmenlerle ders anlatımını gerçekleştirmiştir ve bu şekilde bütün öğrencilere ulaşmayı amaçlamıştır (Emin, 2020; Akt. İmamoğlu ve İmamoğlu, 2020).

Covid-19 pandemi dönemi insanları psikolojik olarak da etkilemiştir. Hastalık ile ilgili bazı netliklerin olmaması, evde yalnız geçen karantina günleri, salgın öncesi sosyalliğin ve özgür yaşantının olmaması psikolojik olarak bazı zorlukları beraberinde getirmiştir. Bunun neticesinde

davranış problemleri, iletişim ile ilgili sıkıntılar, öfke problemleri, stres, kaygı gibi durumlar ortaya çıkmıştır (Türkiye Psikiyatri Derneği [TPD], 2020).

Covid-19 sürecinde ebeveynler, çocukları ile oynadıkları etkinlik türlerinin ve buna bağlı olarak etkileşim sürelerinin arttığını ifade etmişlerdir. Özellikle de babaların pandemi öncesinde çocuklarına ayıracak zaman bulamaması durumu söz konusuysen, pandemi ile birlikte çocuklar babalarıyla daha çok zaman geçirebilir hâle gelmişlerdir. Tüm gün evde kalmak, ebeveynlerin çocuklarıyla daha çok etkinlik yapması ve paylaşımında bulunması açısından olumlu bir etki olmuştur (Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007; Başaran ve Aksoy, 2020). Ergül ve Yılmaz'a (2020) göre ailelerin Covid-19 süresinde birbirlerini desteklemeye, birbirleri ile ilgilenmeye ve birbirleri ile uyumlu olmaya önem verdikleri tespit edilmiştir.

Yöntem

Covid-19 salgın döneminde çocuğu olan öğretmen ailelerin uzaktan eğitim sürecinde geçirdikleri deneyimlerin değerlendirilmesini yapmak ve bu sürece dair öğretmen ve kendisi de ebeveyn olan ailelerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Bu desen; problemi keşfetmek ya da temel olguyu detaylı bir şekilde kavramak, amacı ve araştırma sorularını genel katılımcıların deneyimlerini geniş ölçüde ifade etmek, katılımcı görüşlerini almak için az sayıda kişinin söylemine dayalı olarak veri toplamak, metin analizleri kullanarak verileri betimlemek, temalara göre analiz etmek ve bulguları daha geniş anlamda yorumlamak için kullanılan bir yöntemdir (Creswell, 2019).

Çalışma Grubu

Araştırma, Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı'nda çalışan, mesleki tecrübesi 7-23 yıl arasında olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan dokuz evli çiftin, toplamda 18 gönüllü öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı eğitim fakültesi mezunudur ve görüşmeye katılan öğretmenlerin hepsi Covid-19 pandemisi döneminde uzaktan eğitim ile ders veren çocuklu öğretmenlerdir. Çocukların yaş aralığı öğretim kademeleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Çalışma grubunun demografik değişkenleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgilerin Frekans Dağılımı

Demografik Değişkenler	Kademe	f
Çocukların sayısı	Bir çocuk	3
	İki çocuk	6
Çocukların yaşı	0-5 yaş	5
	6-10 yaş	7
	11-17 yaş	3
Hizmet yılı	6- 10 yıl	5
	11- 15 yıl	9
	16- 20 yıl	1
	21-25 yıl	3

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmen çiftlerin en çok 6-10 yaş aralığında çocuklarının olduğu (f:7), bunu 0-5 yaş (f:5) ve 11-17 yaş (f:3) çocukların takip ettiği görülmektedir. Ailelerin sırasıyla bir çocuk (f:3) ve iki çocuğa (f:6) ebeveynlik yaptığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin hizmet yıllarına bakıldığında, görev süresi en çok 11-15 yıl aralığında olduğu (f:9), bunu 6-10 yıl (f:5), 21-25 yıl (f:3) ve 16-20 yıl (f:1) aralıklarının takip ettiği görülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmen ve aynı zamanda ebeveyn olan 7 adet aileye yarı yapılandırılmış görüşme sorusu ve ilgili alt sorular hazırlanmıştır. Bu sorular öğretmen ve aynı zamanda ebeveyn olan ailelerin, evde uzaktan eğitim yaparken pandemi sürecini nasıl geçirdiklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Görüşme formundaki sorular, 9 kadın ve 9 erkek olmak üzere toplam 18 öğretmene, görüntülü görüşme gerçekleştirilerek sorulmuştur. Sadece bir görüşmede yüz yüze ses kaydı alınmıştır. Görüşme

süreleri 25 ile 40 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler bazen görüntülü ses kaydı bazen de sadece ses kaydı şeklindedir.

Verilerin Analizi

2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında toplanan verilerin analizi aşamasında, katılımcıların cevapları incelenip belli temalara göre tablolaştırılmıştır. Öğretmen ifadeleri ile bu bilgiler desteklenmiştir. Araştırma etiği gereğince öğretmenlerin kimlikleri gizlenmiş ve katılımcılara kodlar (KÖ1, KÖ2, ...KÖ9) ve (EÖ1, EÖ2, ...EÖ9) verilmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar kaydedilerek analiz edilmiş, ilgi çekici görüş ve düşünceler anekdotlar halinde bulgular bölümünde verilmiştir. Görüşmeler sonucunda, araştırmanın amacına uygun olmayan veya yeterli görülmeyen bazı yanıtlar değerlendirmeye alınmamıştır. Elde edilen bu veriler, amacına uygun olarak tasnif edilip analiz edildikten sonra bulgular değerlendirilip yorumlanmıştır.

Bulgular

Covid-19 Pandemisinin Anneleri Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Covid-19 Pandemi sürecinde annelerin yaşadıkları sosyal duygusal durumlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Covid-19 Pandemisinin Anneleri Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Temalar	Kategoriler
Anneyi etkileyen durumlar	Psikolojik etki
	Mesleki performans

Tablo 2’ye göre anneleri etkileyen durumlar; psikolojik etki ve mesleki performans olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Psikolojik etki kategorisine bakıldığında süreçte anneler bol bol yetersizlik duygusu yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Annelerin, bu dönemde tüm bireylerin sürekli evde olmalarından ve kendi iş ortamlarını da eve taşımalarından kaynaklı olarak iş yükleri artmıştır. Böylece eş ve çocuklarına karşı, yaptıkları işlere karşı ve mesleki olarak da annelerde bir yetersizlik duygusu meydana getirmiştir. Bunun yanında yorgunluk, tahammülsüzlük, vicdan azabı gibi duygular yaşadıklarını da ifade etmişlerdir. Bu kategori ile ilgili öğretmen annelerin görüşleri şu şekildedir;

“Tamamen sorumluluk bizdeydi. Anne sorumluluğu, baba sorumluluğu, öğretmen sorumluluğu. Yani bütün hepsi olunca bazen yetersizlik duygusu oluştu.” (KÖ2)

“Bir bayan olarak bin parçaya bölündük diyebilirim. Evde hem öğretmen hem eş hem anne olmak çok zor. Bu süreçte sürekli evde ders aralarında yemek yapma olayı çok yorucu oldu bizim için.” (KÖ6)

“Enerjimiz daha çok gidiyordu. Çocuklara birazcık daha tahammülsüz olduk.” (KÖ7)

“En fazla vicdan azabıyla karşı karşıya kaldım; çünkü hepsine yetişmeye çalıştım, hiçbirine yetişemedim.” (KÖ5)

Öğretmenlerin, özellikle de küçük çocuklu annelerin bu süreçte yaşadıkları güçlüklerden biri de kendileri dersteyken derslerinin çocukları tarafından bölünüyor olmasıdır. Öğretmen anneler, bu durumun mesleki performanslarını etkilediğini ifade etmektedir. Bu kategori ile ilgili öğretmen annelerin görüşleri şu şekildedir;

“(Çocuğum) Geliyor, çok acıktım diye bağıyor.” (KÖ1)

“Bazen masanın yanında resim çiziyor bazen oyuncaklarını getiriyor. Uyarıyorsun: ‘Kızım sessiz oyna, dersteyim bak sesim gidecek’. O da yanında oynuyor bazen. Kahvaltısını çoğu zaman aynı masanın bir köşesinde yapıyor. Çünkü alışmış senin kahvaltı yaptırmana. Hemen yan tarafında kahvaltı yapıyor. Bir yandan ders anlatıyorsun bir yandan da onun kahvaltısını takip ediyorsun. Sessiz olmasını sağlamak zorunda kalıyorsun.” (KÖ8)

Kadın öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, pandemi döneminde eskiye nazaran evdeki sorumluluklarının ve yüklerinin arttığı anlaşılmaktadır. Ev işleri, kendi dersleri ve çocukları ile ilgili sorumluluklar derken önceki düzenlerinin değişmiş, yeni düzenlerininse onları zorladığı, mesleki olarak da bazen bu sebeplerden dolayı okul derslerine odaklanmakta sıkıntı yaşadıkları söylenebilir.

Covid-19 Pandemisinin Babaları Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Covid-19 Pandemi sürecinde babaların yaşadıkları sosyal duygusal durumlar Tablo 3' te gösterilmiştir.

Tablo 3

Covid-19 Pandemisinin Babaları Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Temalar	Kategoriler
Babayı etkileyen durumlar	Psikolojik etki
	Babalık rolünün artması ve babanın ev işlerine katkısı

Tablo 3'te babaları etkileyen durumlar; psikolojik etki, babalık rolünün artması ve babanın ev işlerine katkısı olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Psikolojik etki kategorisine bakıldığında babalar bu dönemde korku ve stres gibi duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda öğretmen babaların görüşleri şu şekildedir;

“Biz dersteyken birisi gelip kapıyı çalıp hırsız olabilir veya başka biri olabilir, çocuklara zarar verir mi diye düşünüyordum. Daha sonra kapıyı kilitlemeye başladım. Biz burada (canlı derste) olduğumuz için kapıyı tıklatan olur, biz duyamayız, giderler açarlar kapıyı, kötü niyetli bir insan olabilir. Çocukları alıp kaçırabilir. Hırsız olabilir. Hep o korkuyu yaşadım.” (EÖ7)

Ayrıca babaların bu süreçte evde olmasından kaynaklı olarak çocukları ile geçirdikleri vakit artmıştır. Böylece çocukları ile daha çok ilgilenme fırsatı bulduklarını, babalık rollerinin arttığını ve ev işlerinde de eşlerine daha fazla yardım eder olduklarını ifade etmişlerdir. Bu kategori ile ilgili öğretmen babaların görüşleri şu şekildedir;

“Eşim ev işlerini yaparken ben de çocukları oyalamaya çalıştım elimden geldiğince.” (EÖ9)

“Eşim dersteyken ben yemeği yaparak bu süreci birlikte atlatmaya çalıştık.” (EÖ1)

“Bir baba rolünden ziyade anne rolüne daha çok girdim sanki bu pandemi sürecinde. Çünkü eşimin dersleri benim derslerimden biraz daha fazlaydı. Eşim sınıf öğretmeniydi. Derslerimiz de zaten uyuyuyordu. Genelde baba rolünden çıktığımı düşünüyorum. Anne rolüne daha fazla büründüğümü düşünüyorum.” (EÖ8)

Aynı zamanda bazı babalar, babalık rollerinin artmasıyla birlikte çocuklarının eğitimine de zaman ayırma imkânı bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu kategori ile ilgili öğretmen babaların görüşleri ise şu şekildedir;

“Kızımla daha öncesinde çalışmazken, şimdi en azından daha düzenli bir çalışma haline büründük.” (EÖ2)

Erkek öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, bu dönemde erkek öğretmenlerde korku ve stres gibi psikolojik durumlar ortaya çıktığı görülmektedir. Ayrıca erkek öğretmenlerin eskiye nazaran çocuklarıyla iletişimlerinin ve çocuklarına karşı ilgilerinin arttığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında evde anneye yardım etme, ev işlerine karşı daha çok sorumluluk alma durumunun ortaya çıktığı söylenebilir.

Covid-19 Pandemisinin Çocukları Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Covid-19 Pandemi sürecinde çocukların yaşadıkları sosyal duygusal durumlar ebeveynlerinin gözünden Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4

Covid-19 Pandemisinin Çocukları Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Temalar	Kategoriler
Çocuğu etkileyen durumlar	Psikolojik etki
	Teknoloji bağımlılığı
	Kendi kaderine terk edilme

Tablo 4’te aile içi iletişimi etkileyen durumlar; psikolojik etki, teknoloji bağımlılığı ve kendi kaderine terk edilme olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Psikolojik etki kategorisine bakıldığında özellikle yaşı küçük olan çocuklarda anneyi kıskanma, ilgi bekleme, öfke nöbetleri, ağlama krizleri, hırçınlık, korku, kendi kendine konuşma gibi durumların ortaya çıktığı ebeveynleri tarafından ifade edilmiştir. Bu kategoride bazı öğretmen anne ve babaların görüşleri şu şekildedir;

“Öğrencilerime daha fazla zaman ayırdığımı düşünüyorum. Onlara daha fazla vakit ayırırken oğluma (vakit) ayıramamaya başladım. Sınıf öğretmeni olduğum için biraz daha yavrularım, kızularım deyince oğlumun bunlara şahit olduğunu, kıskandığını hissettim ara ara.” (KÖ5)

“Bazen öfke nöbetleri. Susturamamalar. Baba yanında olmasına rağmen anneme gideceğim, annem nerede diye ağlamalar... Benim odada olduğumu bilmesine rağmen, annem nerede diye ağlamaya başlıyor ve onu susturmak için benim çıkıp onu almam, kucaklamam gerekiyor. Normalde babasıyla çok güzel zaman geçirebilen bir kızken ben dersteyken, anneme gideceğim, annemin yanında oturacağım, annem yedirsin, diyor.” (KÖ8)

“Belli bir süre sonra dışarı çıkmadığından dolayı kendi kendine konuşmaya başladı.” (EÖ4)

“Oğlum çok hırçınlaştı, çok değişti huyu. Tabii ki onun hırçınlığı kardeşine yansdı, o da ister istemez bize yansdı.” (KÖ7)

Ayrıca eve kapanmaların çocuklarda asosyallığe neden olduğu bazı öğretmen anne babalar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir;

“Olumsuz tarafı da evde kalmaya alıştıklarından bu kez dışarı çıkaramaz olduk. Normalde evde kalmak istemeyen bir çocuktuk.” (KÖ9)

Bu sürecin çocuklar için olumsuz yanlarından biri de öğretmen ailelerin çocuklarının, teknoloji bağımlısı olacak düzeye gelmeleridir. Birçok ailenin ortak görüşü çocuklarının televizyon, tablet gibi teknolojik aletlere daha çok zaman ayırıyor olmasıdır. Bu kategori ile ilgili öğretmen anne ve babaların görüşleri şu şekildedir;

“Çocukla ders yapmak evde hiç kolay değil. İkimiz de öğretmeniz malum. Derslerimizin çakıştığı zamanlar da çok oldu. Çocuk birazcık kendi başına kalmayı öğrendi bu süreçte ama tabii kendi başına kalamadı, daha çok televizyon izledi. Bir ara telefona alışmıştı. Anne bir odada ders yapıyor, baba bir odada ders yapıyor. Mecburen çizgi film açtığımız zamanlar oldu. Eline telefon verdik, oradan videolar izledi. Bu anlamda bence çok olumsuz etkileri oldu diye düşünüyorum.” (KÖ6)

“Bu süreçte çocuklar cep telefonu, tablet, bilgisayar ve televizyon bunlarla çok haşır neşir oldu. Hem öğretmen olmamız hem evde canlı ders yapmamız çocuklarla ilgilenemediğimiz vakitlerin olması hem de çocuğun günün tamamını bir şeyle doldurma ihtiyacı olması sebebiyle çocukları bunlardan uzak tutmak bizim için zor oldu.” (EÖ9)

“Onun ders takibini, ödev takibini yapamıyorsun. Onu bir odada bırakıyorsun çocuk derse girdi mi girmedi mi? Yaptı mı yapamadı mı? Onu takip etmen kesinlikle mümkün değil; çünkü aynı anda sen de başka bir şey yapmaya çalışıyorsun. (canlı dersler) Evdeki çocukları kendi kaderine terk etmiş oluyorsun. Evdeler ama anne baba gözetiminde olmuyorlar.” (KÖ1)

Ayrıca teknolojiye bağımlı hâle gelen çocukları kontrol etmesi veliler açısından zor olmuştur ve bu konuda anne babaların derste olmalarından kaynaklı ihmaller yaşanmıştır. Bu kategori ile ilgili öğretmen anne ve baba görüşleri şu şekildedir;

“Çocuğumun yasakladığımız videoları izlediğini gördüm. Çocuğum youtuberların konuşmalarını sergilemeye başladı. Bu sürecin en büyük olumsuzluğu bizim için o oldu. (Çocukları) engelleyememek, bazen (çocukların) kontrolden çıkmaları, bizi bayağı yıprattı.” (KÖ2)

“Ben yanından uzaklaştığım zamanlar video açıyor izliyor. Biz dersteyken, kendisi derste oyun indiriyor, oyun oynuyor.” (EÖ3)

Öğretmen anne ve babaların görüşlerine bakıldığında pandemi süreci ile birlikte, özellikle yaş küçük olan çocuklarda kıskançlık, hırçınlık, öfke, ağlama krizleri, asosyalite, kendi kendine konuşma gibi bazı problemlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca aileler pandemi öncesinde çoğu zaman teknoloji ile çocuklarının kontrolsüz ve süresiz bir şekilde bağlantı kurmasına ne kadar karşı olsalar da içinde buldukları zorunluluktan dolayı teknolojiye izin verir hale gelmişleridir. Anne babaların bu konudaki ifadelerinden yola çıkarak diyebiliriz ki anne ve babanın kendi derslerini yaptıkları zamanlarda çocukları için en güvenli ortamın ekran başı olması yönündeki düşünceleri, çocukların eskisinden fazla ekran karşısında kalmalarına neden olmuştur. Ayrıca kendileri derse girdiklerinde çocuklarının nelerle meşgul olduklarını da takip edememekten yakınan anne ve babalar derslerini bırakıp çocuklarının yanına gidemedikleri için onların kontrollerini yeterince sağlayamadıkları söylenebilir.

Covid-19 Pandemisinin Ailevi İlişkileri Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Covid-19 Pandemi sürecinde aile ilişkilerine ilişkin katılımcı gözlemleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Covid-19 Pandemisinin Ailevi İlişkileri Nasıl Etkilediğine İlişkin Bulgular

Temalar	Kategoriler
Aile içi iletişimi etkileyen durumlar	Olumsuz yaşantılar
	Olumlu yaşantılar

Tablo 5’te babaları etkileyen durumlar, olumsuz yaşantılar ve olumlu yaşantılar olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Olumsuz yaşantılar kategorisi, veli grupları ve canlı derslerin etkisi şeklinde iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu alt kategoriler ile ilgili öğretmen görüşleri şu şekildedir;

“Veli gruplarına, öğrenci gruplarına zaman zaman eğitim için vakit ayrılıyor. Hatta çocuklara (kendi çocuklarımıza) ayrılan süre sanki evde azaldı diyebiliriz. Okula gittiğimiz zaman en azından okulda işimizi halledip geliyorduk. Okulda iş bitiyordu, evde çocuklara daha çok vakit ayırıyorduk. Pandemi sürecinde daha farklı oldu. Daha fazla eğitime zaman ayırıyoruz gibi de aile hayatına gerekli önemi göstermiyoruz gibi düşünüyorum.” (EÖ7)

“Birbirimizi sadece ev içinde koridorda tenefüste bir on dakika görebiliyoruz. Öğrencilerle telefonla etkinliğimiz de bitmiyor tabi. Dersten sonra veli gruplarından öğrencilere ödev göndermeye başlıyoruz. Hatta bu konuda tartıştığımız da olmuştur. Yemeğe oturuyoruz zaten kısıtlı vakit, eşimin elinde telefon. Birbirimize yetmediğimizi gördük.” (EÖ5)

Pandeminin olumsuz yönleri olsa da aile içi ilişkilerde kimi zaman güzel şeyleri de beraberinde getirmiştir. Olumlu yaşantılara bakacak olursak; bu süreci bazı aileler daha sakin, birbirine bağlanarak ve birbiri ile paylaşımlarını arttırarak geçirmiştir. Bu kategori ile ilgili öğretmen görüşleri şu şekildedir;

“Pandemi süreci bizi çok fazla birbirimize bağladı gibi hissediyorum. Biz şu an yüz yüze eğitime başladık. Günde bir iki saat bile evden çıksak çok aşırı bir özlem duygusu var. Aslında sürekli yan yana zaman geçirmek, sürekli bütün gün evde beraber olmak hem

çocuğu bize çok güzel bağladı hem de bizi ona bağlamış oldu. Şimdi öyle baktığımızda da fena zaman geçirmemişiz diye düşünüyorum.” (EÖ6)

“Sorumluluklarımız arttı ve daha çok paylaşımımız arttı. Çünkü bu kaygılı süreci ancak bir şeyleri paylaşarak, birbirimize yardım ederek atatabileceğimizi gördük.” (KÖ1)

Pandemi döneminde aile ilişkilerindeki olumsuz yaşantılar açısından öğretmen görüşleri, ders saatleri dışında veli gruplarının, oradan yapılan ödevlendirme ve diğer konulardaki yazışmaların öğretmenlerin çok fazla vaktini aldığı ve aileleriyle geçirecekleri zamanı kısıtladığını bize göstermektedir. Ayrıca canlı derslerin aile bireylerinin neredeyse hepsinin farklı zamanlarda olması da birlikte geçirilen zamanı, iletişimi azaltması açısından başka bir olumsuzluğu göstermektedir.

Olumlu yaşantılar açısından ise öğretmen görüşleri, bazı ailelerde aile içi iletişimin arttığını açıklamaktadır. Herkesin aynı anda evde olması ile paylaşımın artması ile aile bağlarının daha güçlenmiş olabileceği söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Covid-19 pandemisi döneminde öğretmen ve çocuklu ailelerin uzaktan eğitim sürecini nasıl geçirdiklerini değerlendirmek için yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre; anne, baba ve çocukların bu süreçten farklı şekillerde etkilendiği görülmüştür. Aile ilişkilerinde bazı olumlu etkiler olsa da olumsuz etkilerle süreçte birtakım güçlükler yaşanmıştır. Alan yazındaki araştırmalarda da bu bulgulara benzer sonuçlara rastlanmıştır. Döğe ve Kılınc (2021), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Covid-19 pandemisi öncesinde ve Covid-19 pandemisi döneminde ebeveynlerin çocukları ile geçirdikleri vakit karşılaştırıldığında, ebeveynler ile çocukların birlikte geçirdikleri sürenin arttığı tespit edilmiştir. Başaran ve Aksoy (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise, Covid-19 pandemisi döneminde anne, baba ve çocuk arasındaki iletişimin olumlu ve olumsuz açılardan etkilendiği görülmektedir. Genel olarak, görüşler incelendiğinde, anne, baba ve çocukların olumsuz yaşantılarının daha fazla olduğu görülmektedir. Covid-19 pandemisi dönemi, öğretmen aileler için hem mesleki yönden hem aile için ilişkiler bakımından hem de anne-baba rollerinin değişmesi açısından zorlu geçtiği söylenebilir.

Yapılan analizlerin sonucunda kadın öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, pandemi döneminde eskiye nazaran evdeki sorumluluklarının ve yüklerinin arttığı görüşlerinden anlaşılmaktadır. Ev işleri, kendi dersleri ve çocukları ile ilgili sorumluluklar derken önceki düzenlerinin değişmiş yeni düzenlerininse onları zorladığı, mesleki olarak da bazen bu sebeplerden dolayı okul derslerine odaklanmakta sıkıntı yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Erkek öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, bu dönemde erkek öğretmenlerde korku ve stres gibi psikolojik durumların ortaya çıktığı görülmektedir. Ayrıca erkek öğretmenlerin çocuklarla iletişimlerinin ve çocuklara karşı ilgilerinin arttığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında evde anneye yardım etme ve ev işlerinde daha çok sorumluluk alma gibi durumların ortaya çıktığı söylenebilir.

Öğretmen anne ve babaların görüşlerine bakıldığında pandemi süreci ile birlikte özellikle yaşı küçük olan çocuklarda kıskançlık, hırçınlık, öfke, ağlama krizleri, asosyallik, kendi kendine konuşma gibi bazı problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Ayrıca aileler pandemi öncesinde çoğu zaman teknoloji ile çocuklarının kontrolsüz ve süresiz bağlantı kurmasına ne kadar karşı olsalar da içinde buldukları zorunluluktan dolayı teknolojiye izin verir hale geldikleri anlaşılmaktadır. Bu konudaki ifadelerden yola çıkarak diyebiliriz ki anne ve babanın kendi derslerini yaptıkları zamanlarda çocukları için en güvenli ortamın ekran başı olması yönündeki düşünceleri, çocukların eskisinden fazla ekran karşısında kalmalarına neden olmuştur. Bu neredeyse tüm ailelerin ortak problemidir. Ayrıca kendileri derse girdiklerinde çocuklarının nelerle meşgul olduklarını da takip edememekten yakınan anne ve babaların derslerini bırakıp çocuklarının yanına gidemedikleri için onların kontrollerini yeterince sağlayamadıkları belirtilmiştir.

Pandemi döneminde aile ilişkilerindeki olumsuz yaşantılara dair öğretmen görüşleri, ders saatleri dışında veli gruplarının, oradan yapılan ödevlendirme ve yazışmaların öğretmenlerin çok fazla vaktini aldığını, aileleriyle geçirecekleri zamanı kısıtladığını bize göstermektedir. Aile bireylerinin neredeyse hepsinin farklı zamanlarda canlı derslerinin olması da birlikte geçirilen zamanı, iletişimi azaltmış

olabilir. Durumun tam tersi olarak olumlu yaşantılara dair öğretmen görüşleri, bazı ailelerde aile içi iletişimin arttığını açıklamaktadır. Herkesin aynı anda evde olması ile paylaşımın artması ve aile bağlarının daha güçlendiği yönündedir.

Araştırma sonuçları tekrarlanması muhtemel bir pandemi dönemi için değerlendirildiğinde; öğretmen ve çocuklu ailelerin uzaktan eğitim sürecinde; annelere, babalara ve çocuklara yönelik psikolojik destek sağlanabilir. Öğretmen ve çocuklu ailelerin uzaktan eğitim sürecinde, çocuklarının teknolojiden bir süre de olsa uzak kalmalarını sağlamak amacıyla bu kişilere evin dışında vakit geçirme esnekliği sağlanabilir. Ayrıca bazı sosyal alanlar, sosyal mesafe ve maske kuralına uygun olarak belli saatlerde öğretmen ve çocuklu ailelere hizmet verebilir. Öğretmen ve çocuklu ailelerin uzaktan eğitim sürecinde, öğretmenlerin de bir özel hayatı olduğu ve acil olmadığı sürece öğretmenlerle belli saatler dışında iletişime geçilmemesi konusunda veliler bilgilendirilebilir. Öğretmen ve çocuklu ailelerin uzaktan eğitim sürecinde, öğretmenlerin çalışma saatleri açısından okulların inisiyatifinde uygun şartlar oluşturulabilir. Ayrıca benzer konularda da çalışmalar yapılarak, öğretmen ailelerin bu süreçte eş, ebeveyn ve mesleki olarak birçok yönden karşılaştığı güçlükler araştırılabilir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak öğretmenlerin daha pozitif bireyler, ebeveynler olmaları ve mesleki olarak da daha verimli olmaları için bu güçlükleri yaşayan öğretmenlerin görüşleri farklı zaman aralıklarıyla okul yöneticilerince alınabilir.

Kaynakça

- Alpago, H., & Alpago, D. O. (2020). Korona virüs ve sosyoekonomik sonuçlar. *Ibad Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 99-114.
- Başaran, M., & Aksoy, A. B. (2020). Anne-babaların korona-virüs (covid-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 668-678.
- Çetin, Ö., Çakıroğlu, M., Bayılmış, C., & Ekiz, H. (2004). Teknolojik gelişme için eğitimin önemi ve internet destekli öğretimin eğitimdeki yeri. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3(3), 144-147.
- Davran, İ. (2020). Pandemi sürecinin toplum, kültür ve eğitime etkisi ile ilgili görüşlerin değerlendirilmesi. İçinde Z. Altınay, Y. Çerkez & U. Akçıl (Eds.), 2st International conference on interdisciplinary educational reflections conference proceeding book (ss. 46-67). Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi
- Döğe, S. S., & Kılınç, F. E. (2021). Okul öncesi dönemdeki çocukların covid-19 pandemisinde ev karantinası yaşamları. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-14.
- Ergül, B., ve Yılmaz, V. (2020). Covid-19 salgını süresince aile içi ilişkilerin doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmesi. *Ibad Sosyal Bilimler Dergisi*, (Özel Sayı), 38-51.
- Gürşimşek, İ., Sara, K. E. F. I., & Girgin, G. (2007). Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 181-191.
- Haşiloğlu, M. A., Durak, S., & Arslan, A. (2020). Covid-19 uzaktan eğitim sürecinde fen bilimleri şube rehber öğretmenlerinin gözünden öğretmen, öğrenci ve velilerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(3), 214-239.
- İmamoğlu, H. V., & İmamoğlu, F. S. (2020). Coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim süreci hakkında öğretmen görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 742-761.
- İşman, A. (2008). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.
- Kocabıyık, O. O. (2016). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Kurnaz, E., & Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4(1), 40-53.

TÜBA. (2020). Covid-19 küresel salgın değerlendirme raporu, Rapor No: 34. *TDV Yayın Matbaacılık Tesisleri*. <https://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/T%C3%9CBA%20Covid-19%20Raporu%206.%20G%C3%BCncelleme.pdf>

TPD (2020). Covid-19 tedavisinde önleyici, koruyucu ve tedavi edici psikiyatrik hizmetler. Türkiye Psikiyatri Derneği. https://psikiyatri.org.tr/TPDData/Uploads/files/COVID19_Pandemi_PsikiyatrikTedavilerTPDRTA-CB-05052020.pdf